

KO E TOHI SILAPA MA'AE LAUTOHI FAKA-SAPATE

VAHEFONUA TONGA 'O AOTEAROA

KINITAKATENI – TA‘U 3 - 6

Mei he Faifekau Sea

*Oku tau fakafeta i ki he 'Otua i he ene to ukupu aki si i Faifekau
i e Potungane Lautohi Faka-Sapate pehee ki he Sekelitali
Justin Fotofoli mo e kau 'Ofisa.*

*Malo mu a e ngauve totoivi mo e auvuato i hono fatu mo fakalelei i a
e Silapa lautohi Faka-Sapate. Ko e feilaulau oku mou fai oku
ikai puli a e ho atā mei ai a ho omou ofa i a e fanau mo hono fai e
fekau a e Eiki.*

*Oku oatu a e ofa mo e talamoru kiate kimoutolu kau Failautohi
mo e Fanau Lautohi Faka-Sapate ko e lolotonga mo e kaha u o
e Siasi.*

Rev. Terita M. akorina Finau

Faifekau Sea Vahesonua Tonga 'O Aotearoa

KO E KAVEINGA FAKALŪKUFUA ‘A E POTUNGĀUE LAUTOHI FAKA-SĀPATE’

**“KE FAKAMĀNAVA HAKE ‘A E FĀNAU’ ‘O FAKALEKESI KE NAU MO‘UI,
‘I HE TOKONI MAI ‘A E LAUMĀLIE MĀ‘ONI‘ONI”**

KO E KANOLOTO:

Ke ‘ilo ‘e he fānaú ‘a Sīsū
Ke tui e fānaú kia Sīsū
Ke tali ‘e he fānaú ‘a Sīsū
Ke mo‘ui‘aki ‘e he fānaú ‘a Sīsū

KO E NAUNAU KE NGĀUE‘AKI:

1. Tohi lēsoni Kalasi Kinitakāteni
2. Penikala mo e pepa
3. Fakatātā ke valivali.
4. Fakatātā kongokonga (puzzles)
5. Tohi ngāue ‘a e faiako’.
6. Naunau kehe ‘okú ke fiema‘u ke ngāue‘aki.

KO E KANOTOHI:

KO E NGAAHI LĒSONI

1. Tali ‘o Sīsū ki he mo‘ui’

- Ko e Hala Fakakavakava ki he Mo‘ui’ (Ngaahi lanu)

2. Lotu

- Lotu (fakaafe‘i ‘a Sīsū ki he mo‘ui’)
- Lotu kai
- Lotu mohe

3. Lēsoni Tohitapu – Ke ako‘i e fānau’ ke ‘ilo ki he Tohitapu’

3.1 Fuakava motu‘a’

- Talanoa ‘o e fakatupu’
- Talanoa kia ‘Ēpalahame
- Talanoa kia Noa

3.2 Fuakava fo‘ou’

- Talanoa ki he ‘Alo‘i ‘o Sīsū

3.3 Veesi folofola lauloto – ‘Efesō 6:1 & 2

4. Fale‘i Ki he Mo‘ui’

4.1 Lea Faka-Tonga

- Lau mo Hiva‘i e ngaahi mata’itohi Faka-Tonga’

4.2 ‘Ulungāanga Faka‘apa‘apa

5. Hiva

5.1 Himi – Ke ako‘i e fānau’ ke ‘ilo ki he Himi’

- Himi 301 v.1

5.2 Ngaahi Hiva makehe’

- Fānau ‘oku mahu‘inga’
- Kapau ‘e ui ho’o fa’ē
- Muimui kia Sīsū
- Sīsū mo au ‘i hoku fāmili’

KO E NGAahi Lēsoni

1. TALI 'O SISŪ KI HE MO'UI'

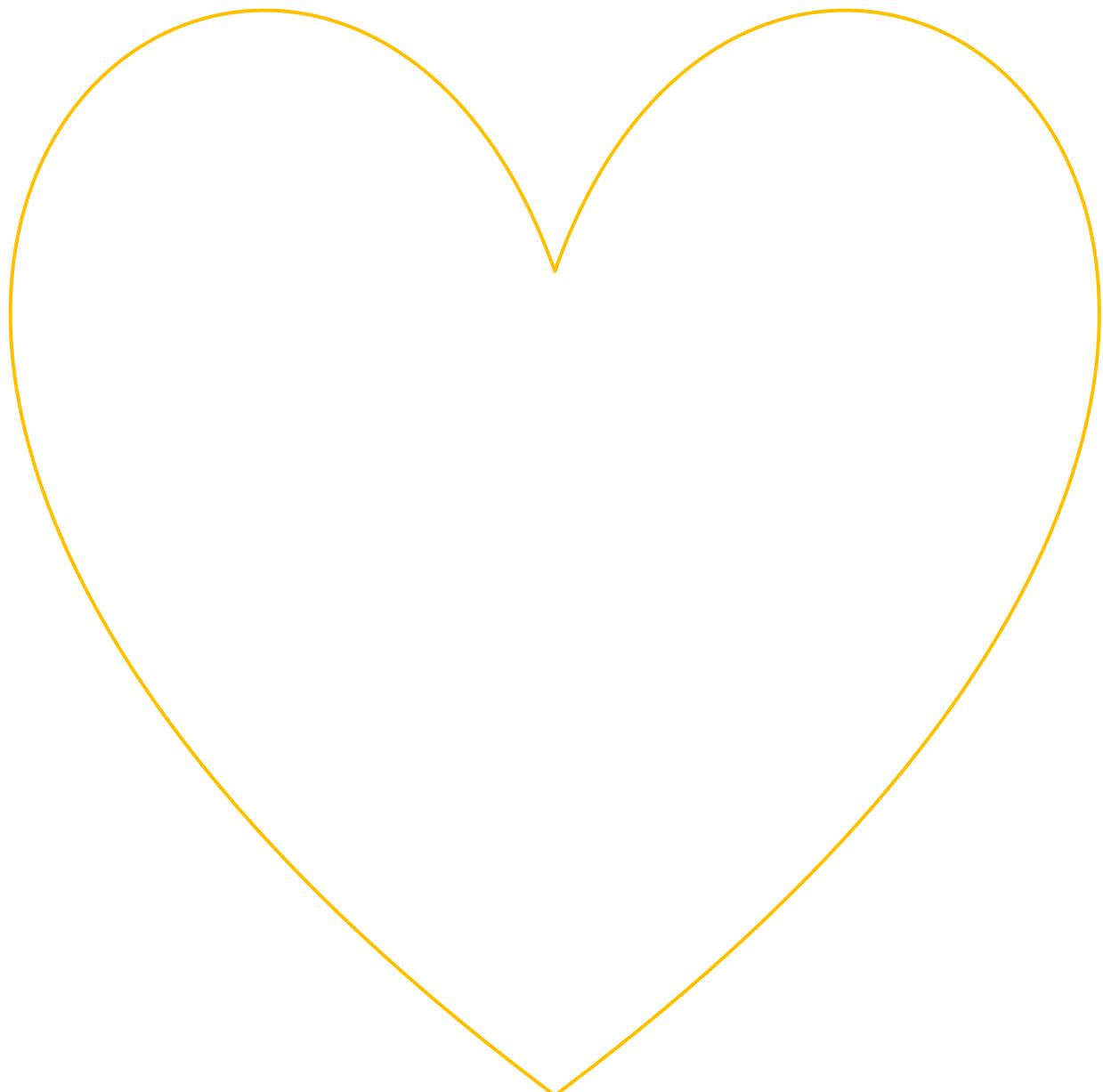
KO E HALA FAKAKAVAKAVA KI HE MO'UI'

Ngaahi Lanu - Fakahaa'i 'a e ngaahi 'ulungāanga 'i he mo'ui' (Ko e ngaahi 'ulungāanga ke ako'i'aki 'a e mo'ui').

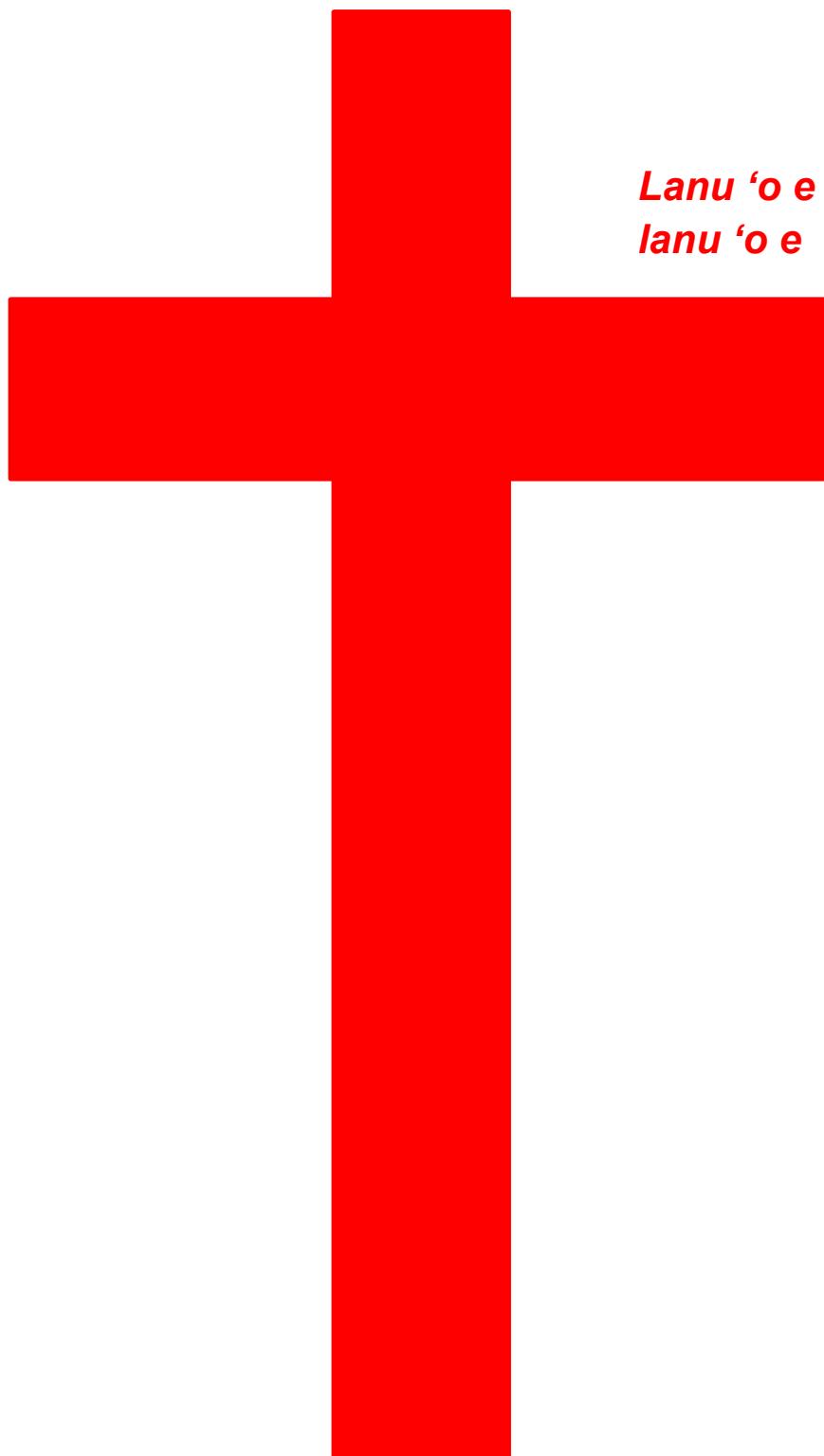
Taumu'a:

- Ke 'ilo 'e he fānau' 'a e faikehekehe 'o e ngaahi lanu', 'i he fekau'aki mo e mo'ui fakalotu'.

LANU HINEHINA – Ko e lanu 'o e ma'a

LANU KULOKULA – ta‘ata‘a ‘o Sīsū

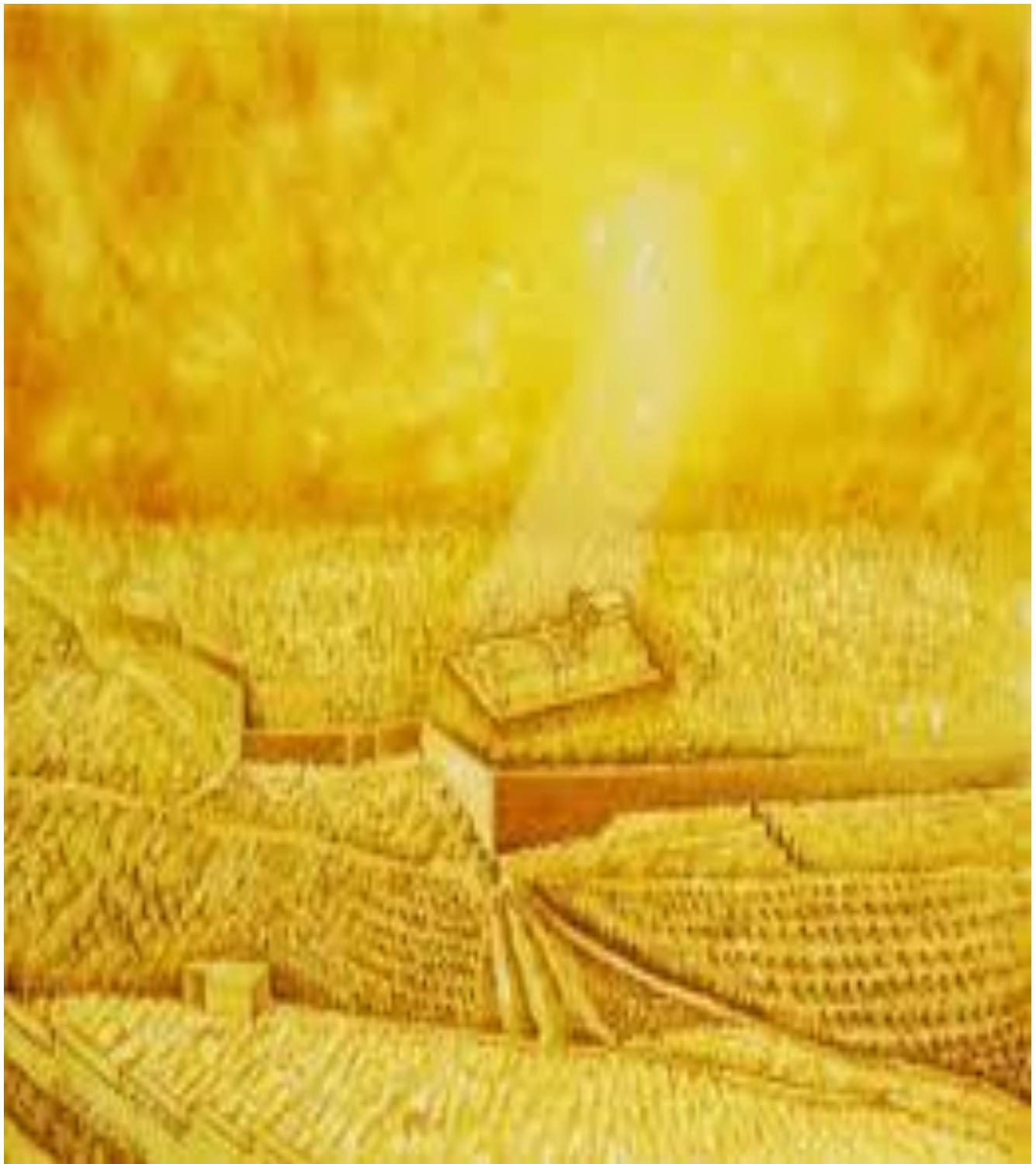
*Lanu ‘o e ta‘ata‘a/
lanu ‘o e toto*

LANU MATA - *Lanu 'o e mo'ui, Lanu 'o e tupu*

LANU KOULA - *Lanu 'o Hēvani*

'Api' koula 'ataa

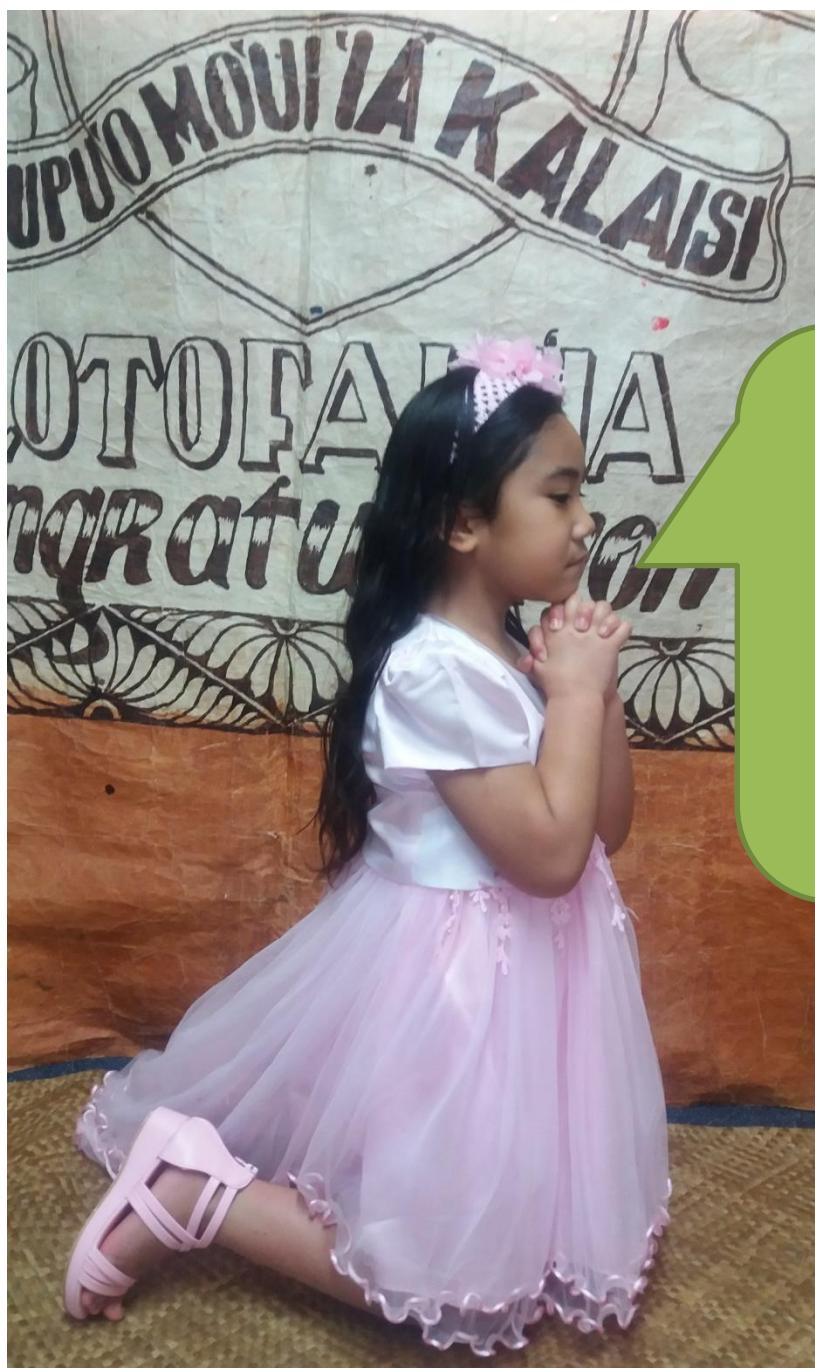

2. LOTU:

Taumu'a:

- ✚ Ke lava e fānaú 'o fai e lotu ke fakaafe'i 'a Sīsū ki he'enu mo'ui'.
- ✚ Ke lava e fānau 'o fai ha lotu kai
- ✚ Ke lava e fānau 'o fai ha lotu mohe

2.1 LOTU TALI 'O SīSŪ:

Sīsū, hū mai
ki hoku loto'
'o nofo ma'u
mo au.
'EMENI

2.2 LOTU KAI

Sīsū tapuaki'i 'emau
me'akai'. 'Emeni

2.3 LOTU MOHE

**Sīsū ha'u ke ta mohe
mo au. 'Emeni**

3. LĒSONI TOHITAPU:

3.1 **NGAAHI TALANOA MEI HE FUAKAVA MOTU'A':** Fakatupu,
‘Epalahame, Noa

TALANOA KI HE FAKATUPU` (Sēnesi 1)

Taumu'a:

- + Ke ‘ilo ‘e he fānau’ na‘e fakatupu ‘e he ‘Otua’ ‘a e me‘a kotoa pē ‘i māmani.

I he kamata‘anga’, na‘e fakatupu ‘e he ‘Otua’ ‘a e ngaahi langi’ mo māmani. Na‘e fakatupu ‘e he ‘Otua’ ‘a e maama’ mo e po‘uli’. Na‘e fakatupu ‘e he ‘Otua’ ‘a e manupuna’ ‘i he ‘ataa’. Na‘e fakatupu ‘e he ‘Otua’ ‘a e ika’ ‘i he tahi’. Na‘e fakatupu ‘e he ‘Otua’ ‘a e fanga manu ‘i he fonua’.

Pea na‘e fakatupu ‘e he ‘Otua’ ‘a e ‘uluaki tangata’ mo e ‘uluaki fefine’. Ko e hingoa ‘o e ‘uluaki tangata’ ko ‘Ātama, pea ko e ‘uluaki fefine’ ko ‘Ivi.

TALANOA 'O 'ĒPALAHAME'

Taumu'ā:

- ✚ Ke 'ilo 'e he fānau' ko 'Epalahame' ko e tangata talangofua, ko e tamai ia 'a e kakai TUI'.

Na'e 'iai ha tangata, ko e kaume'a lelei 'o e 'Otua', ko hono hingoa' ko 'Epalahame. 'Oku 'iloa he Tohitapu' ko 'Epalahame', 19
ko e tamai ia 'a e kakai tui'. Ko e tangata na'e **talangofua**.

'I he 'aho 'e taha na'e ui ai 'e he 'Otua' 'a 'Epalahame, "E 'Epalahame, hiki meí ho fonua', meí he fale ho'o tamai', ki he fonua te u fakahā kiate koē". Na'e **talangofua** 'a 'Epalahame. Na'e fakamaau kotoa hono fāmili', pea nau 'alu.

TALANOA 'O NOA'

Taumu'a:

 Ke ako'i 'a e fānau' ki he mo'ui talangofua'.

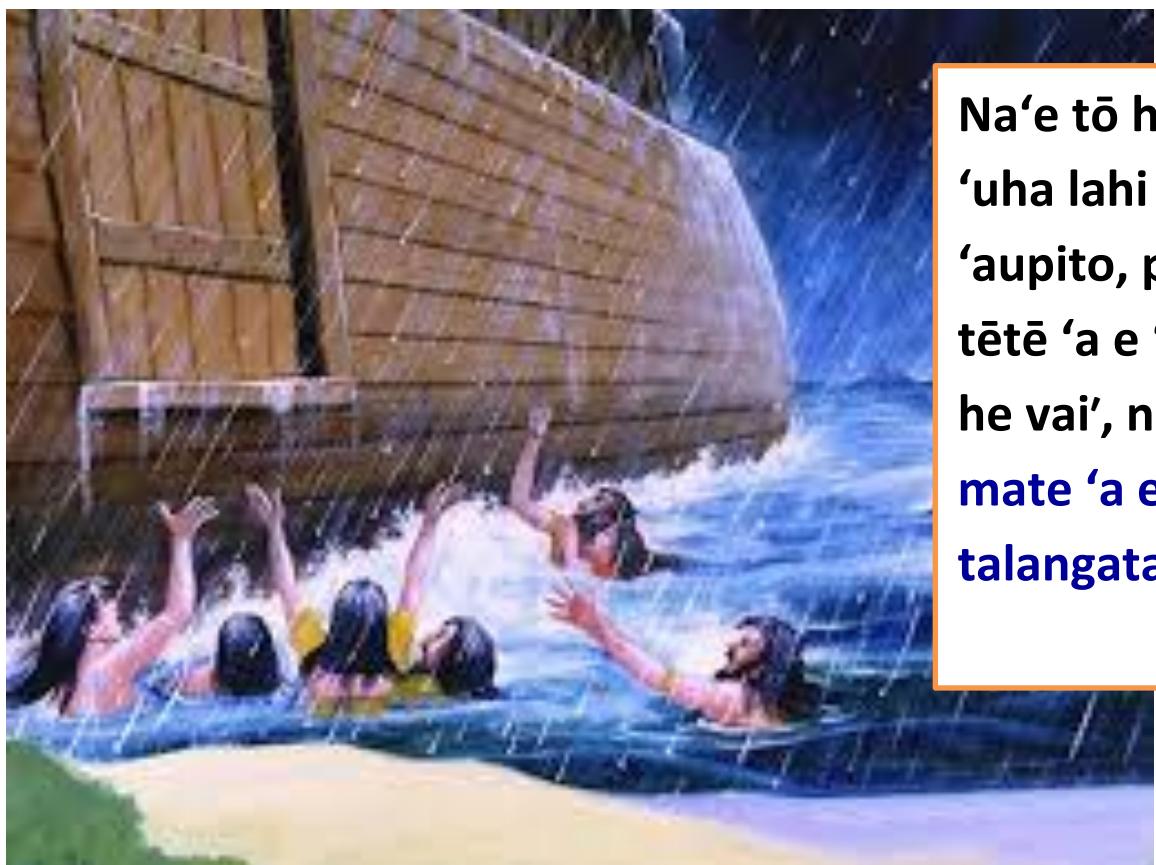
Na'e 'i ai ha tangata lelei na'e **kaume'a** mo e '**Otua**', ko hono hingoa' ko **Noa**. Na'e nofo mo hono mali' mo 'ene fānau 'e toko tolu. Ko e hingoa 'ene fanau' ko Semi, Hami, mo Sēfeti.

'Aho 'e taha, na'e tala ange 'e he '**Otua**' kia Noa, 'e tō ha fu'u 'uha lahi, pea 'e mole ai 'a e kakaí'. **Na'e talaange 'e he '**Otua**' kia Noa ke fa'u ha fu'u vaka lahi ke hao ai mo hono fāmili'.**

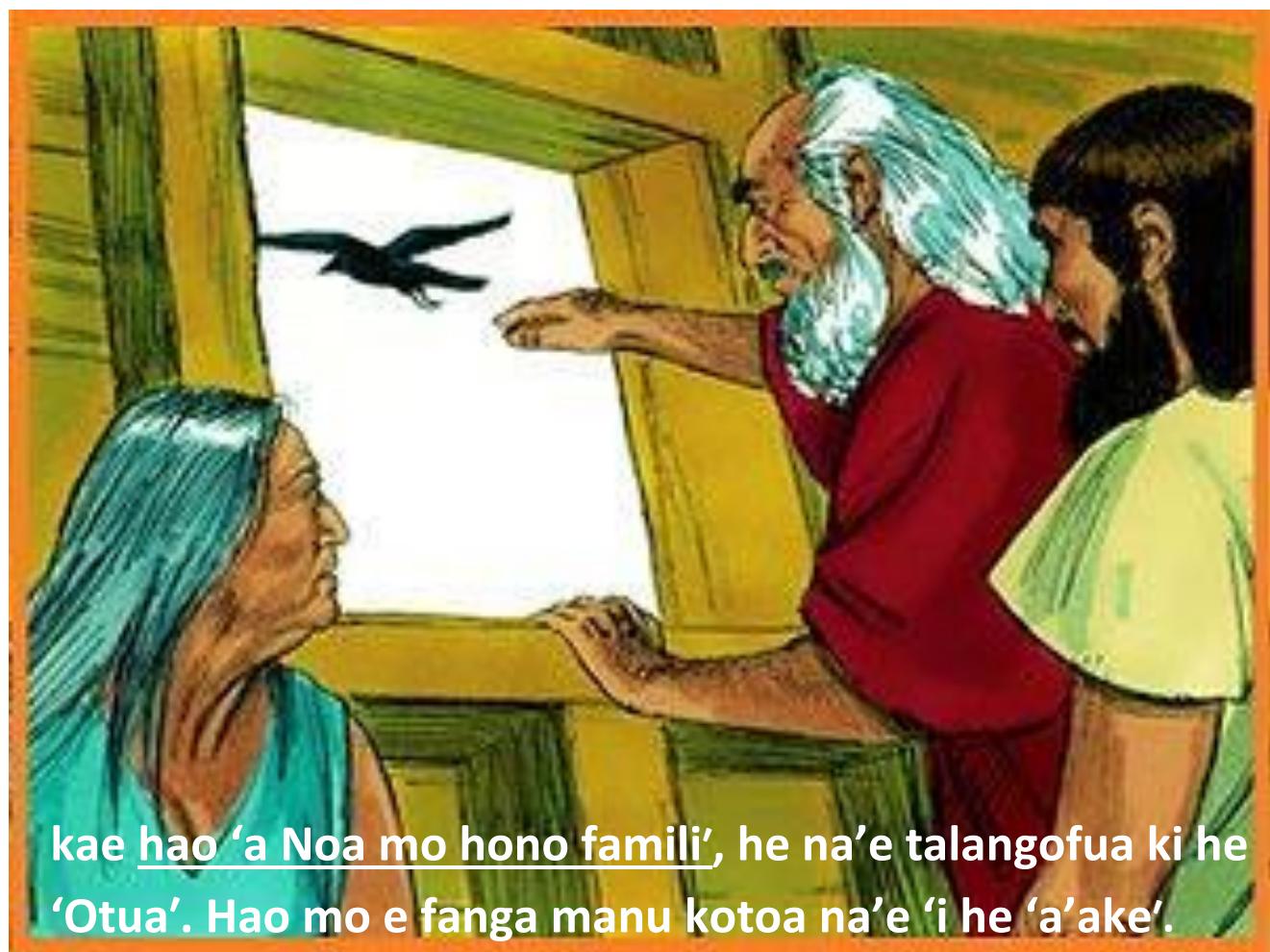
Na'e fanongo 'a Noa ki he 'Otua**', 'o talangofua, 'o fa'u 'a e fu'u vaka lahi 'aupito, na'e ui ko e 'A'ake'.**

Ko e 'osi pē fa'u 'o e 'A'ake', na'e fekau 'e he 'Otua' kia
Noa ke 'omi tautau toko ua mei he fanga manu kotoa pē,
'o fakahū ki he 'A'ake'. Na'e fekau leva 'e he 'Otua' 'a Noa
mo hono famili', **ke nau hū ki he 'a'ake'**.
'Aia ko Noa mo hono mali', mo Semi, Hami pea mo Sēfeti.

Na'e tō ha fu'u
'uha lahi
'aupito, pea
tētē 'a e 'A'ake'
he vai', na'e
mate 'a e kakai
talangata'a',

kae hao 'a Noa mo hono famili', he na'e talangofua ki he
'Otua'. Hao mo e fanga manu kotoa na'e 'i he 'a'ake'.

3.2 TALANOA MEI HE FUAKAVA FO'OU':

KO E 'ALO'I 'O Sīsū.

Taumu'a:

 Ke 'ilo 'e he fānau' 'a e ngaahi me'a na'e hoko 'i hono 'alo'i 'o Sīsū.

'I he 'aho 'e taha, na'e hā e 'angelo kia Mele. Na'e tala ange 'e he 'angelo' kia Mele, te ne 'alo'i (fā'ele'i) ha tama pea fakahingoa ko Sīsū.

Na'e nofo 'a Mele mo Siosifa 'i Nāsaleti pea fiema'u ke na 'alu ki Pētelihema.

Na'e fonu 'a e ngaahi fale tali fononga', 'ikai ha fale ke mālōlō ai 'a Mele. Na'e 'atā 'a e loki 'ai'angakai 'o e fanga manu', pea' na hū ki ai 'o mālōlō.

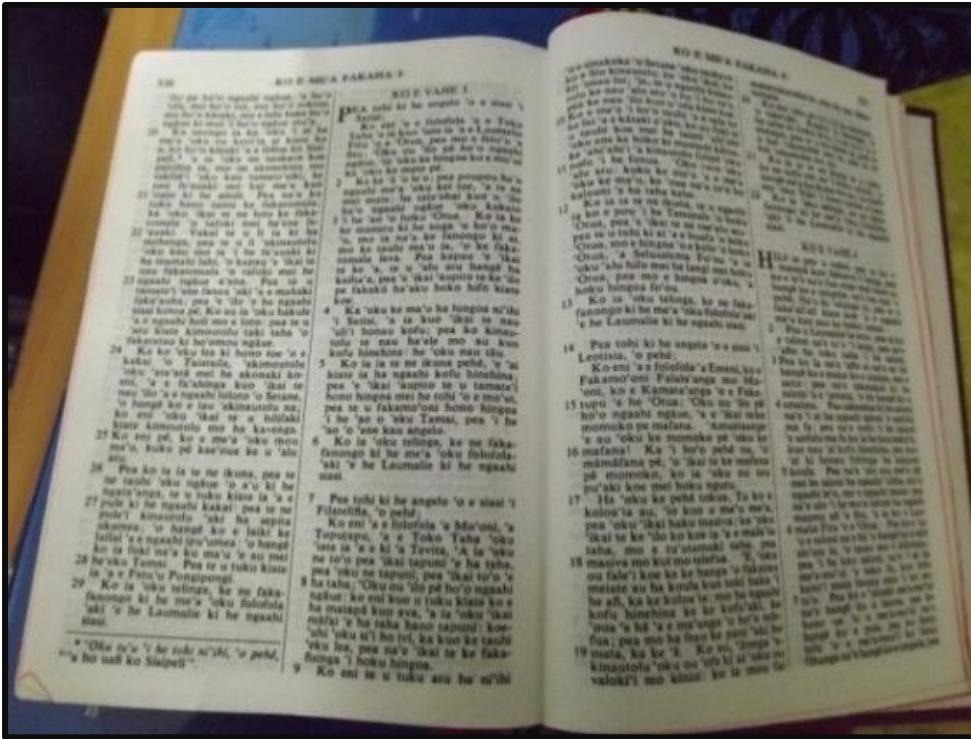
Na'e **fā'ele'i** 'a Sīsū 'i he **'ai'angakai 'o e manu'** (feitu'u 'oku kai ai e fanga manu').

Na'e 'alu 'a e **kau tauhi sipi'** 'o punou kia Sīsū. Na'e 'alu mo e **kau maki'** 'o foaki 'enau ngaahi me'a'ofa', ko e **koula, mula** mo e **laipeno**.

VEESI FOLOFOLA LAULOTO: ‘Efesō 6:1 & 2

Taumu'a:

 Ke ma'u loto ‘e he fānau’ ‘a e veesi folofola’.

‘Efesō 6: 1&2 - ‘A e fānau, mou talangofua ‘i he ‘Eiki’ ki ho’omou mātu’a’ he ko hono totonu’ ia. Faka’apa’apa ki ho’o tamai’ mo ho’o fa’ē, ko e ‘uluaki fekau ia ‘oku ‘i ai hano tala’ofa.

4.FALE'I KI HE MO'UI'

4.1 LEA FAKATONGA’ – Lau mo Hiva'i ‘a e ngaahi mata’itohi faka-Tonga’

4.2 ‘ULUNGAANGA FAKA’APA’APA’ – Ke ‘ilo mo ngāue’aki ‘a e ‘ulungaanga faka’apa’apa’.

LEA FAKA-TONGA':

Taumu'a:

✚ Ke 'ilo 'e he fānau' 'a e ngaahi mata'itohi faka-Tonga'.

**Aa Ee Ff Hh
Ii Kk Ll
Mm Nn NGng Oo Pp Ss
Tt Uu Vv ‘**

'ULUNGAANGA FAKA'APA'APA':

Taumu'a:

✚ Ke 'ilo mo ngāue'aki 'a e 'ulungaanga faka'apa'apa'.

1. Tali ki hoto ui' - Ko au / ko au eni
2. Tali 'o ha foaki – Mālō
3. Fiema'u ha me'a – Kātaki pe fakamolemole
4. Laka fakalaka 'i ha taha - Tulou.
5. Lea ka fai ha ngāue hala pe kovi – Kātaki pe Fakamolemole

Kau faiako: Kātaki 'oku mahu'inga ke ngāue'i 'a e 'ulungaanga faka'apa'apa', 'o 'ikai ko e toki fehu'i atu pē pea toki lea mai. Ko 'etau fakatātaa'i 'a e ngaahi 'ulungaanga faka'apa'apa', 'e muimui ki ai e longa'i fānau', 'o ngāue'i.

5.HIVA

Taumu'a :

✚ Ke tupulekina 'a e manako 'a e fānau' ki he hiva' mo 'ilo e himi'.

**Himi 301 v.1   'Eiki Sīsū 'ofa mai
Ki hoku laumalie
He 'oku ou kei vaivai
Mo loto manavahē**

Ngaahi Hiva makehe:

- 1. Fānau ‘oku mahu‘inga
Ko e koloa mei he ‘Otua
Tauhi pea tokangaekina
Ko e hakau kā ‘e fonua.**
- 2. Sīsū mo au ‘i hoku fāmili
Sīsū mo au ma‘a ‘eku kovi
Sīsū mo au fiefia lahi fau
Ko Sīsū, ‘ia Sīsū mo au**
- 3. Kapau ‘e ui ho’o fa’ē
Pea ke tali koau ma’u pē
Kapau ‘e hala ho’o ngāuē
Pea ke kole fakamolemole pē
(*Fasi: Jesus loves me*)**

4. Muimui kia Sīsū he ‘aho kotoa Tuku ho hala’ ke ne takimu’ā Faingata’ā lahi e fili’ Ko Sīsū pē hoku kaume’ā ofi’

KO E MA‘U‘ANGA TALA

- Tohitapu Kātoa
- Tohitapu ma‘a e Fānau’
- Ko e Tohi Himi ‘a e Siasi Uēsiliana Tau’atāina ‘o Tonga
- Tohi Silapa 2011’
- Google (fakatātā talanoa Tohitapu’)
- Akoteu Lotofale’ia (ngaahi ‘ata ‘o e Lotu’)